

עומקא דפרשה

במה ללומדי התורה

בס"ד, פרשת בלק תשס"ח

נושא הפרשה:

עין הרע

"וישא בלעם את עיניו... כדב,

מודיעין עילית

שער הפלפול

הרב ישראל וינמן

חשש עינא בישא בעולים לתורה

בשו"ע (קמ"א ו') פסק שיכולים לקרות ב' אחים זה אחר זה והבן אחר האב ואין מניחים אלא בשביל עין הרע, ואפילו אם אחד הוא השביעי ואחד הוא המפטר לא יקראו השני בשמו משום עין הרע. ומביא המשנ"ב (י"ט) מהשכנה"ג (אות ז' ח') דאין נפק"מ בין אחים מן האב או מן האם, או אב עם בן בנו [אע"פ שאין אומרים פעמיים את אותו שם באותו ענין]. ועוד כתב הגר"ח פאלג'י (ספר חיים סי"א) שי"א לא לקרוא לחתן וחמיו זאח"ג. אמנם לדינא מסיק השעה"צ (י"ט) ע"פ השער אפרים (ש"א ל"א) דבמקום הצורך יש להתיר עם בן בנו ואחים מן האם. ומבאר הפתחי שערים (ט"ז) המקור להקל הוא בפרי חדש (אות ו') שכתב על פסקו של השכנה"ג דלא נהירא ליה, וסתם הפר"ח ולא פירש מה ראה על ככה לא לחוש לעינא בישא בזה.

והנראה לבאר בזה על פי מש"כ בשו"ת אבני חפץ (סי' ט"ז) שיכולין לקרוא שני אחים להגבהה וגלילה אם לא קוראים בשם, דעיקר הקפידא בשני אחים הוא רק מחמת הקריאה בשם כדפסק האמונת שמואל (סמ"ז) ע"פ דיוק לשון הרמ"א "לא יקראו בשמו". וכן אמר לי מו"ר הגאון רבי עזריאל אויערבאך שליט"א לדינא, רק שלא יעשה להם "מי שברך" דגם זה נחשב קריאת שם. אך בשו"ת משנה הלכות (ח"ג סי' כ') כתב דאין לתת הגבהה וגלילה לב' אחים כלל, דאם בעליית ב' אחין העולים זאח"ג חוששין לעה"ר, כל שכן בהגבהה וגלילה דהוי ממש ביחד צריך לחוש, וכן הורה לי למעשה מו"ר הגרמ"מ קארפ שליט"א.

ובביאור פלוגתתם נראה, דיש לחקור האם החשש דעין הרע בקריאת ב' אחים לעלות לתורה הוא ענין "סגולי" ואנחנו לא נדע איך זה פועל והבו דלא יוסיף על מה שגילו לנו חז"ל להדיא מה שאסור, ולכן אם עלו בלי קריאת שם אין לנו מקור לאסור בזה, או דילמא זה ענין "התפעלות" של בנ"א כשרואים ב' אחים עולים זאח"ג, ולפי"ז שייך עה"ר כל שעלו זאח"ג אפי' בלי קריאת שם. ובדרך זה מבואר, דהפר"ח ס"ל דחשש עה"ר הוא ענין סגולי, ולכן שאר קרובי משפחה דאין להם אותו שם אין לנו סיבה לאסור, אבל השכנה"ג ס"ל דהוי משום התפעלות בנ"א, ומובן שפיר דיש חשש עה"ר כל שעולים זאח"ג, וש"מ כדברינו בספר שמן למאור (סי' קמ"א).

ופסקו של דברים במשנ"ב הוא, דלכתחילה חוששין לעה"ר בקרובי משפחה משום התפעלות בנ"א, דחמירא סכנתא מאיסורא (ועיין כף החיים כ"ז), ובשעת הצורך מקילין לעלות קרובי משפחה כל שאין להם אותו שם, דמעיקר הדין קי"ל שזה ענין סגולי והבו דלא לוסף עלה (ועיין שבות יעקב ח"ג סו"ס ו').

שער העיון

הרב יוסף פרחים

נזקי עין רעה ועין הרע

בברכות לא: בהא דחנה ביקשה בן לא חכם ולא טיפש, פ' רש"י "ולא חכם יותר מדאי שלא יהיה תימה בעיני הבריות ומתוך שנדברין בו שולטת בו עין הרע". ומבואר דאיכא סכנת עין רעה בדבר שאנשים מדברים בו מחמת תמיהתם, וצ"ב וכי בכל מילתא דתמיהא איכא קנאה וצרות עין. ונראה דהם ב' גדרים נפרדים בעין הרע, א. דבר הבולט עד שמתמיהין בו שהוא בסכנת עין הרע. ב. המקנא ומיצר בטובת חבירו הרי זו עין רעה, וזה על שם העין עצמה. [מלבד עוד ב' ענינים שיש בעי"ר - מנין המביא מגיפה, וברכה דבבר הסמוי מהעין]. ונבאר בס"ד.

ההיזק הא' נראה דאינו שייך לקנאה מדאיכא דחש לעין הרע ידידה עי' ברכות נה, וכן מדתלו במדרש שבירת לוחות ראשונות בעין הרע ששלטה בהם, ע"כ אינו ענין לקנאה דווקא, וכן הוא בפשוטו בעובדא דר' יוחנן (ברכות כ.) דיתבי אשערי טבילה, דלכאורה אין אשה מתקנאת אלא בחברתה. וכן הוא בלשון רש"י ברכות ל"א ב' "מתוך שנדברים בו הבריות שולטת בו עין הרע". וכן הוא בחזו"א ב"ב ליקוטים [ראה בשער הדעת] "ובשעה שבנ"א מתפלים על מציאות מוצלחה מעמידים את מציאות זו בסכנה". והיינו "ע"י שימת עין תמהון על הדבר". ובזה הדבר ההיזק הוא בעצם הדבר שגורם תמיה אצל אנשים, ונראה דהוא הנקרא עין רעה, כמו שית' לק'.

אמנם יש חלק שני ששמו "עין הרע" והוא היזק ישיר מכה הרוע שבעין [ובא מקנאה], וכמבואר ברבינו יונה באבות על המש' (פ"ב מ"א) ר' יהושע אומר עין הרע ויצה"ר וכו' "פ"י מי שאינו שמח בחלקו ועוין את חבירו העשיר ממנו מתי יעשר עושר גדול כמוהו... וזהו עין הרע שאמר רבי יהושע וראיה לזה הפ"י, שאמר בכאן עין הרע בלשון זכר, שהוא העוין ברע" הרי שחילק בין עין הרע לעין רעה, (ודלא כתו"ח שפ"י כח זה על עין הרע, ולדבריו קשה הטעם שבמקדש לא חשו למנות אצבעות שהם מגוף האדם). ועי"ש דעין הרע שם הוא הקימוץ].

והגדרת החילוק ביניהם דההיזק הא' הוא בבחינת איהו דאזיק אנפשיה, שאין ההיזק מתיחס לאדם מסוים אלא מצב שבו אדם מבליט עצמו ומתמיה אנשים גורם לו קטרוג [וצ"ע מל' החזו"א]. וההיזק הב' הוא בכלל דין אדם המזיק ממש.

והנה בב"מ ק"ז מבואר לדעת רב דצ"ט מתים בעין הרע, והקשו תוס' מדוע אין בני יוסף חיים טפ"י ופ"י "שמתו בדרך ארץ יותר מאחרים כשהקב"ה היה רוצה להמיתם היה שולח להם חלאים אחרים" ומבואר שאין עיה"ר פוגע באדם קודם עתו, וכ"כ החזו"א שם "ומ"מ הכל בידי שמים וכל שלא ניגזר עליה בדין שמים לאבדן הדבר ניצל". הנה אפשר דלא איירי רב אלא על עי"ר הרגיל שפעמים בנ"א מתמיהין לאחרים בעניניהם, שהוא ככל פגעי תבל הפוגעים בבנ"א, אך ב"עין הרע" הרי הוא ככל מזיק לחבירו בידיים שיל"ד שמא יכול להזיקו קודם עיתו. וניחא לפי"ז שבמס' תמיד לב. שינה רש"י לשונו והוסיף בעין הרע גם קנאת בנ"א, דהתם איירי באדם החפץ למות ולניזק ולזה לא סגי ליתן עצמו לסגולת עין רעה הכללית אלא בעי' להזמין על עצמו עין הרע ממש, וניחא נמי דמצנינו מקומות שחשו לעין הרע אף למבואר בתוס' [ובחזו"א] שאין בכחם להזיק ממה שלא נגזר. [ומדוק ל' רש"י שבברכות כ' "עין הרע" ובתמיד "עין רעה". ופשוט שכח זה אינו ענין להיזק של עצמו או ללוחות וכדו' ואין ענין היזיקם אלא לכח ראשון. דס"ל שהם ב' גדרים נפרדים כמש"נ].

והנה בבני יוסף לכאורה נתברכו כנגד ב' ההיזיקות הנ"ל בעין הרע. ובדרך דרוש אפשר דהנה איתא ב' קראי על כחם נגד עין הרע, א. "עלי עין" ב. "וידגו לרוב" וי"ל דקרא דוידגו לרוב מתייחס להיזק הראשון היינו מה שאדם מתבלט ונדברים בו, ובזה בא ההשוואה לדגים שמוהדים בפרייתם ובכ"ז אין ניזוקים [ואפשר שזו כונת רש"י בראשית מח, טז]. ובנוסף, אף מההיזק הישיר של בנ"א ניצולין וכמ"ש בגמ' עלי עין - עולי עין ופירש"י שהם שולטים בעין.

גליון זה י"ל

לע"נ דרה"ג ר' מרדכי חיים ב"ר משה אריה סוקולובר זצ"ל

עין הרע והיזק ראייה

מבואר ברמב"ן (ב"ב נט.) שהיזק ראייה נחשב לנזקי אדם באדם, מג' טעמים: משום עין רעה. משום לישנא בישא. ומשום צניעותא.

קי"ל דהיזק ראייה שמיה היזק, כמבואר בחו"מ סי' קנז ובעוד מקומות. ובקהלות יעקב (ב"ב סי' ה) כ' שבהיזק ראייה ישנם ג' עניינים, א. היזק לגופו, דכל המציץ בחצר חבירו, בשעה שהוא עושה מילי דצניעותא, ומתבייש בזה, הרי זה צער הגוף. ב. היזק לממונו, שמונעו מלהשתמש בחצרו בכל צרכיו. ג. איסורא, דיש איסור להסתכל בחצר חבירו. עי"ש. ובספר טובך יביעו (ח"ב בשו"ת תשובה נז) הביא בשם מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א שגם בחצירות שלנו, אע"פ שלא משתמשים בהם בכל השימושים שהיו משתמשים בימי חז"ל, בכ"ז נשאר הדין של היזק ראייה, של איסור הסתכלות וכפיה על בנית כותל.

ומצינו בכ"מ בשו"ע ובפוס' שדנו הלכה למעשה באיסור זה של היזק ראייה:

א. בשו"ע (חו"מ שעה, ה) - אסור להיזק ממון חבירו... ואפילו בראייתו, אם יש בו היזק לחבירו אסור להסתכל בו. לפיכך אסור לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה. ובערוה"ש (שם א) הוסיף שאם היזק בעין מבטו על חבירו, חייב בדיני שמים. וכעין זה כ' הקה"י (ב"ק סי' מה) שיתכן דמה שלא מצינו בפוסקים שהעומד על קמת חבירו חייב בתשלומין, הוא מפני שא"א להוכיח שהוא עשה נזק, יעו"ש. ומשמע, שאם האמת הוא שהיזק, יש עליו חיוב תשלומין.

אכן מצינו חידוש גדול בדובב מישרים (בגליון השו"ע שלו הו"ד בקובץ מוריה גליון רפא), שאם מסתכל במשקפיים, אין איסור להסתכל בקמת חבירו, מפני שמחיצה של זכוכית הוה מחיצה להיזק ראייה. והדבר פשוט שלענין שאר ההיזקות, דהיינו שגורם בושה לחבירו, יש איסור גם דרך חלון, ודבריו אמורים רק לענין עין הרע. ועוד יש להעיר על דברי קדשו, ממ"ש במדרש תלפיות (ענף בע"ח ד"ה קרבן שבת) שאלכסנדר מוקדון בא עם חילו למק"א, שהיו בו חיות ממייתים בהבטת עיניהם. וצויה לחיילותיו, ועשו מראות מצוחצחות, ושמו אותן נוכח החיות, וחזר ראותן אליהם, ומתו כלם. וזה היה ענין בלעם וזהו סתום העין, יעו"ש. ולכא' מבואר שעין רעה מזיקה גם דרך זכוכית, וצ"ב. [עי' במדור שער הציון]

ב. ברמ"א (קנד, ג): "צריך ליזהר אדם מלהסתכל בבית חבירו, עד שהוא נתפס כגנב בראיה ההיא, כיון שאין לו טענה". וביאר הסמ"ע (יד) שאפילו הסתכלות מועטת לבית חבירו אסורה, ואף שאינו מתכוין לראות בו, מ"מ אסור לעמוד כנגד בית חבירו ולהסתכל לשם, מפני שיהיה נחשד בעיני הבריות שעומד שם כדי לראות.

ג. עוד כתב (ס"ז) שרוב הפוסקים סוברים דחזקה לא מהני בהיזק ראייה. ואפילו למ"ד דיש לו חזקה היינו לגופו של חלון, שלא יוכל בעל החצר לסתור או למחות בו. אבל הוא עצמו, אסור לעמוד

חמדה ועין רעה

חז"ל מנו שלש מדות רעות בבלעם, עין רעה, רוח גבוהה, נפש רחבה. ובראשונים נשנו שני גדרים בהבחנת עין רעה, א. שחפץ להמעט בטובת הזולת, וכפי שמצאנו בבלעם שבא לקלל את עמ"י. ב. אדם שחומד את טובת חבירו, וכמו שאומר בלעם "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב". אכן לפירוש הב' צ"ב מדוע מדה זו נקראת עין רעה ולא עין חומדת וכדו', ושהרי ה"טוב ורע" אינו גדר מעשי אלא ענין כללי לכל הענינים הטובים והרעים. וכן יש לעיין שבפשטות מבואר שעין רעה זוהי מדה המזיקה לזולת, וא"כ צ"ע האם יש כאן שני גדרים בעין רעה, א. עי"ר לעצמו שהיא החמדה וכו'. ב. עי"ר המזיקה לזולת.

ומצאנו בחז"ל שהגדרת הטוב ורע לאדם אינה תלויה באמצעים המזדמנים לפניו שחלקם טובים וחלקם רעים, אלא שהענין תלוי במבטו, שכל ששמח בחלקו הרי"ז עשירות, וכל שמביט על חלק חבירו זוהי עניות, וכלל אינו משנה מהו מצב ה"חלק". וא"כ אפשר שעין רעה החומדת טובת חבירו נקראת רעה בדוקא כי זהו השורש המאחז את האדם ברע. ובדאיפכא, כאשר אינו יוצא מחלקו לחמוד את חלק חבירו הרי זו העין הטובה המאחות אותו בטוב, לכן נקראת עין טובה שבה תלוי שורש הקשר לטוב.

ומעתה אפשר לומר שהאפשרות להנזק מעין רעה תלויה בעיניו שלו, שכל שהוא בעל עין טובה, פי' שאינו מביט אלא על חלקו, גם זולתו לא יוכל להכניס בו ענינים הרעים לו, פי' ענינים שאינם צריכים לו ורק מכח הרוע של הזולת נכנסים בו חלקים שהם "אחרים לו", וזאת מכיון שהוא גבול ועומד על חלקו שלו. אבל כאשר הוא בעל עין רעה, פירוש שיוצא מחלקו להביט ולחמוד חלק חבירו, אז גם בעל עי"ר יכול להזיקו ולהכניס לו ענינים שאינם מחלקו, שבהכרח הם רעים לו, ואין שייך בהם הכלל שגם זו לטובה.

וכן מצאנו בחז"ל בענין זרעו של יוסף שאין שולטת בהם עין רעה, לפי שלא רצה לזון את עיניו במה שאינו שלו. הרי שמי שעומד על שלו, שוב אין שולטת בו עי"ר. ומעתה, שתי ההבחנות שמצאנו בחז"ל על ענין עין רעה, הם ב' חלקים הנולדים זה מזה, שכל שהוא בעל עי"ר ממילא תשלוט בו גם עי"ר של זולתו.

ובזה גם מובן מדוע כאשר רצה בלעם להכניס בישראל עין רעה, עלה בלבו שלא לקללם כיון שראה אותם במצב שכל אחד "שוכן לשבטיו" כמבואר ברש"י. על אף שבכל הפעמים שרצה לקללם ג"כ ראה אותם באופן זה מ"מ לא נמנע מלקללם, וזאת, כי עתה בא בכח עיה"ר וזו אינה שולטת במי שגבול בחלקו, ולכן כאשר ראה שאין פתחיהן מכוונים זה לעומת זה, שוב לא היה בכוחו לקלל ועלה בלבו לברכם.

איסור עין רעה

האיסור לעמוד על שדה חברו [ב"ב ב:]: נפ' בטוש"ע חו"מ שעח ה' וכ' הסמ"ע דהכא עצם הראיה שולטת וגורמת היזק, ובזה חלוק מהיז"ר דסי' קנד דהתם גורם היזק במניעת שימוש מחמת הראיה, [ומ"מ הוא חמור טפי]. הרמב"ם השמיטו, והמ"מ ומג"ע בהל' שכנים (פ"ב הט"ז) והב"י קנח הביאו תשו' הר"מ לחכמי לונל שהוא ממדת חסידות. [ועי' חי' ר"מ שטראשון ב"ב].

המאירי ב"ב ב: כ' שאין היזק עין רעה אלא בראיה מתמדת של פעם אחת עד שיאריכו לספר בעניניה.

ברמ"א אה"ע סב ג דאין לברך לב' חתנים יחד משום עי"ר, ועי' בנו"כ שם. ולענין מילת ב' תינוקות עי' פרישה שם וט"ז יו"ד רסה סקי"א, וערוה"ש שם. והלבוש אה"ע סא ב אסר מה"ט חופה לב' אחיות יחד. בחיוב מזיק בעי"ר עי' קה"י ב"ק מה, ונתן פרוי ב"מ קז.

מנין בנ"י

יומא כב: כל המונה את ישראל עובר בלאו. ועי' ברכות סב: ונפ' ברמב"ם תמידין פ"ד ה"ד, ובמג"א קנו ב. וכ' רש"י ר"פ כי תשא שהמנין שולט בו עי"ר, והספורנו שם כ' שהמנין מזכיר עוון וביאור הענין עי' רב"ח. ועי' רא"ם וגו"א ואוה"ח.

עי' מטבעות, הראשונים פי' דהם לכפרה, דעי' המנין שולטת מגיפה והכפרה מגינה. אך בתו"ח ב"מ (פד.) כ' דבכה"ג אין מגיפה, דהעי"ר אינו פוגע באנשים עצמם. ועי' רלב"ג (כי תשא) דהם ב' דרכים להנצל מהנגף.

שי' הרמב"ן ר"פ במדבר דגם ההיתר עי' כופר הוא רק במנין לצורך [מלחמה או מצוה, -בעלי התוס' כי תשא]. בענין מפקד אוכלוסין, האריך בצ"א ח"ז סי' ג.

כה עיה"ר

בקדמונים מבואר שהוא כח רע והבל היוצא מהעין ושורף את הדבר. עי' רבינו יונה על אבות פ"ב יא [מובא בשער הדעת]. ובמגן אבות לרשב"ץ שם שיוצאין ניצוצות מהעין ומזיקין. [וברלב"ג ובפי' תלמיד הר"ן כי תשא - אדים ארסיים]. המהר"ל בח"א ב"מ קז: ובגו"א בראשית לז,ב כ' שהוא מזג רע בעין, ובדה"ח [אבות פ"ב יד] כ' שהוא שורף בעינו. וכן בתו"ח ב"מ פד. ועי' מלבי"ם משלי כג,ז. אבל החזו"א [מובא בשער הדעת, עי"ש] כ' שהוא בכח ההתפעלות, ולפי"ז פועל אף בלא כוונה להרע.

בעצם כח הראיה שפועל עי' ההבטה, הביא בסידור היעב"ץ מכח בת היענה שמחממת ביצתה עי' ראייתה, וכע"ז במדרש תלפיות סוף ענף בע"ח. [ועי' רמב"ן ויקרא יח,ט].

רבינו בחיי בפר' ויצא [מקורו ברמב"ן אמונה ובטחון פט"ו], פי' בטעם המקלות שעשה יעקב "להעלים הנס ולהסתירו כדי שלא תשלוט בו עין הרע" והביא ראיות רבות דיש עי"ר בנס עי"ש. וכ"פ המלבי"ם [מל"ב ד,ד] בנס השמן שע"י אלישע, דלכן ציוה לסגור הדלת. [ועי' ירוש' פאה פ"ה ה"ג אזלון לכון וכו' דנתנו עי"ר בברכה שהיא למעלה מהטבע].

כשיש מהיצה

התו"ח ב"מ (פד.) כ' דאין עי"ר שולטת בדגים [אף שנראין דרך המים] מכיון שהמים מפסיקין, [דלא ככל המפר']. בדובב מישרים ח"א קנד כ' ששליטת העין אינה פועלת דרך זכוכית, והביא ראיה מהאבקת רוכל (קכא) דמחיצת זכוכית מהני להיז"ר, אך הפ"ת בחו"מ קנד הניחו בצ"ע, עי"ש. אבל בס' הברית [מא' יז ספ"ג] כ' להיפך דעיה"ר דרך חלון זכוכית יותר מסוכן ופועל רע יותר.

בעין אחת

כ' בסמיכת חכמים ברכות כ. - כאשר אדם סוגר עין אחת מסתלק מאיתו רוח אלקים ואז יכול להטיל עי"ר באחרים, כי האדם צורתו שלמה בב' עיניים, [ובלעם גם כשסגר עין א' לא יכל להטיל עיה"ר כיון שלא נסתלקה ממנו השכינה]. ובחסדי אבות (לחיד"א) פ"א מ"א פי' עפ"ז ל' חכמים- עין הרע ולא עינים רעות. [עי"ע מרגה"י קה ע"א כ].

בני יוסף

ברכות נה: מאן דדחיל מעינא בישא לימא אנא מזרעא דיוסף קאתינא וכו', והחיד"א [דבש לפי מ"ע יט] הק' איך יאמר שקר וגם איך יועיל, והמהרש"א כ' דכל ישראל נקראו בני יוסף וכ"כ בהגה' ריעב"ץ. וצ"ל דהוא רק ללחש דבברכות כ. משמע דדוקא בני יוסף, וכן בתוס' ב"מ קז: דהק' דבני יוסף שאינם מתים בעי"ר היה להן לחיות הרבה. וכ"מ בערול"נ נדה סו. ד"ה ההיא. ועי' מהרש"א ב"מ פד. [יל"ע אי בני יוסף צריכים להזהר בדינים שנאמרו משום עי"ר. והשפתי דעת פר' כי תשא כ' דבני יוסף לא הוצרכו לתת מחצית השקל. ועי' אילת השחר כי תשא].

כ' הסמיכת חכמים [ברכות כ:]: דיוסף הצדיק שקידש עינו אין עיה"ר פוגעת בו, וזמ"ש בן פורת יוסף עלי עין... דבנות מצרים ניסו להטיל בו עיה"ר ולא הצליחו. בערוך [ע' על] פי' מ"ש בברכות כ: עולי עין, - כל מה שמעיינין להן בעין רע לא יזיקום אלא מועיל להן ומעלין ביותר.

עי"ר דבלעם

כ' הרמב"ן באגרת הקדש פ"ה - [בלעם] היה רוצה לעיין את ישראל עיון שלם כדי שיוכל לדבק מחשבתו בעליונים וימשוך עליהם מחשבה רעה ולפיכך אמר וישא בלעם את עינו וירא...". ועי' בהעמק דבר בפ"י כל הפרשה שמלכתחילה קראו בלק מחמת כוחו שעינו הרעה פועלת [כבו,] וגם "יצרו של בלעם היה חזק להביט על אחרים בעין רעה ולהזיק..." [שם טז ושם לב]

ויסוד הדברים בזוהר פר' אחרי (ח"ג סג): דבלעם היה מקור עין רעה וכל מקום ששלטה עינו נתקלל. עי"ש. והיע"ד (ח"א ד') כ' שלא נתקיימו ברכותיו משום שהכניס עי"ר בברכות.

מניעת עין הרע

זהירות מעין רעה לחברו, כמ"ש התו"ח ב"ב ס. דכיון שראה בלעם שאין פתחיהם מכוונים ונזהרין מעין רעה חזר בו מלהכניס בהם עי"ר. [ועי' מכתב מאליהו ח"ד 6]. ממון שעושים בו מצוה ניצל מעי"ר, עי' עירובין סד סע"א וברש"י (ע"ב, ד"ה בעל).

ענוה, החיד"א בדבש לפי (מ"ע ה) כ' דמי שהוא עניו נראה דלא ישלוט בו עיה"ר. [ועי' ירוש' שבת פ"ד ה"ג דבבבל שכיח עיה"ר ופי' הק"ה משום שהם שחצנים]. בהגהות ריעב"ץ לגיטין לו. כ' דרב צייר [בחתימתו] דג, משום שאין עי"ר שולט בו.

מאן דלא קפיד

כ' בנוהג כצאן יוסף (עמ' קלז) ראיתי בק"ק אחת שהיו קורין לד' אחין זאח"ז ולא מיחו, אמרתי למאן דלא קפיד לית חששא. אך עי' בבאה"ט קמא ה דאפי' אם רוצה לעלות אין מניחין אותו. ועי' תו"ת בלק כג,כג.

מקור לאמירת בלע"ר

זוהר ר"פ במדבר - ת"ח האי מאן דאמר שבחא דחבריה דבנוי או דמוניה בעי לברכא ליה ולאודאה עליה ברכאן מנלן ממשה דכתיב והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, לבתר מה כתיב ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם...

עין הרע פירושו מי שאינו שמה בחלקו ועיין את חברו העשיר ממנו, מתי יעשר עושר גדול כמוהו והוא גורם רע לעצמו ולחברו, כאשר אמרו חכמי הטבע, החומד מכל אשר לרעהו אויר עולה מן המחשבה ההיא ושורף את הדברים שעוין בהם בעינו הרע, גם קרבו ישרף אחר שמתאוה לדברים שאין יכולת להיות מצוי בידו, והמחשבה ההיא מקלקלת גופו...

רבינו יונה אבות פ"ב יא [טו]

מסודות הבריאה כי האדם במחשבתו הוא מניע גורמים נסתרים בעולם המעשה ומחשבתו הקלה תוכל לשמש גורם להרס ולחרבן של גשמים מוצקים... ובשעה שבנ"א מתפעלים על מציאות מוצלחה, מעמידים את מציאות זו בסכנה, ומ"מ הכל בידי שמים וכל שלא נגזר עליה בדין שמים לאבדן הדבר ניצל. אבל כשנגזר הדבר לאבד, מתגלגל הדבר לפעמים ע"י שימת עין תמהון על הדבר ועי"ז הוא כלה...

חזו"א ב"ב ליקוטים כא [יהבו ביה רבנן עיניהו ונח נפשית]

הרואה חברו ומקנא בו משרה עליו עין רעה של ס"מ, וכ"ש אם מדבר עליו כמה טוב יש לפלוני, והוא חברו של בלעם שראה את ישראל בעי"ר ואמר בפיו מה טובו אהליך יעקב, כדפי' רשב"י ע"ה...

ספר חרדים פס"ו

ותבין כי רחל שהיתה צנועה זכתה לכבוד יוסף והוא נתברך עלי עין שאין עין הרע שולט. גם נתברך בכרכת וידנו לרוב בקרב הארץ, מה דגים שבים אין העין שולט בהם אף זרעו של יוסף אין העין שולט בהם. וכל זה בשכר צניעות שהיה ברחל, ודברים אלו מופלגים ועמוקים בחכמה מאוד.

מהר"ל נתיב הצניעות פ"א

"אל תלחם את לחם רע עיין"... דיבר במשל על הלחם הנפשי שהם לימוד המושכלות שצריך להזהר בל ילחם לחם השכל מלחם רע עיין, ועיין טוב ועיין רע בא על כל משפטי השכל השופט לטובה ולרעה, שבעל עין טוב ישפוט לטובה ובעל עי"ר ישפוט לרעה, ...בכל הדברים שאינם כחה בינת האדם כמו דרכי החכמה ומנהגיה והידיעות העליונות, אינם אלא השכלות, ונוכל להשכיל עליהם ע"פ דרכים רבים, וכל אדם ישכיל לפי מה שהוא אדם, החכם באורח חכמה והסכל באורח סכלות. ובעל עין טובה ישפוט כפי החכמה שהיא טובה בעצם, ובעל עי"ר ישפוט כפי דרך הסכלות...

פ' המלבי"ם משלי כג, ז

נושאי הגליונות הבאים בס"ד:

- פרשת פנחס – מוסף שנת
- פרשת מטות – משפטי התנאים
- פרשת מסעי – גזולות א"י
- פרשת דברים – כח צית לין
- פרשת ואתחנן – כל תוסף

המשך מעמ' 2 -הל' עין הרע והיזק ראייה ה. כתב החזו"א (ב"ק י, ג) שמותר לפתוח חלון לחצר של נכרי, מפני שבדיניהם מותר. ומשמע שאין איסור להזיק נכרי בהיזק ראייה, וצ"ע. ו. בספר תורת היולדת (עמ' קסח) כתב לגבי התאספות בנ"א סביב אמבולנס, עפ"י דברי הרמב"ן הנ"ל שבהיזק ראייה יש צער הגוף בגרימת בושה לחבירו, וכאן מפריע לחולה או ליולדת ומתביישים בהסתכלות זו. א"כ מהדין חייב להסתלק ולא להסתכל, והמסתכל עובר על איסור.

ז. במנחת צבי (הל' שכנים ג) דן בדבר בניית בנין מול בנין קיים מצד האיסור של היזק ראייה. והעלה שלמעשה כל שבונים את הבנין כפי מנהג המדינה, שיש תריסים שאפשר לסוגרם, ואז יוכל בעה"ב לעשות את צרכיו בצניעות, אין לאסור בניית בנין מגורים מול ביתו.

ח. בספר יסוד יוסף כתב בשם הזוהר דמי ושאומר ושרח חרורו. ושמערה אח רוני ורדו! נוש

כנחלים נטיו. מה טיבן של נחלים אצל בתי כנסיות ובתי מדרשות... כך בתי כנסיות ובתי מדרשות, בני אדם נכנסין לתוכן כשהן מלאים עוונות ויוצאין מלאין מצוות. כגנות עלי נהר... אלו חכמים ותלמידים שמייסדים את עצמן במקרא במשנה במדרש בהלכות באגרות, ועליהם הוא אומר היושבת בגנים [חברים מקשיבים לקולך...] כשהוא אומר חברים, אפילו שנים אפילו שלשה עסוקין בדברי תורה עליהם הוא אומר היושבת בגנים. ילקו"ש בלק (תשעא)

במחל, בהקמת השיעור, בחזר מהעבודה

אנחנו אתך

9141217

קובעי עיתים

השאר הודעתך ונחזור אליך!

ד"ת למדורים השונים
יתקבלו בשמחה,

אברכים המעוניינים לכתוב
(בקצרה. כעמוד וחצי של דפוסת)

חתבקים למסור את החומר (עדיף בדיסק)
בצירוף שם וטלפון.

בתיבה שבכניסה לאוצה"ס בית יוסף.

או בדואר: ת.ד. 183 מודיעין עילית.
(עד שבועיים לפני תאריך הגליון)

בלק